

Barnehagelærerstudentene:

– Vi trenger mer, bedre og likere opplæring om vold og overgrep mot barn!

*«Jeg har ingen aning om hva jeg skal se etter om jeg
mistenker vold eller overgrep.»*

Barnehagelærerstudent

Bakgrunn

Pedagogstudentene, Stine Sofies Stiftelse og PBL (Private Barnehagers Landsforbund) jobber sammen for at alle ansatte i barnehager skal ha kunnskap om vold og overgrep mot barn, og handlingskompetanse til å se, oppdage og handle når et barn er utsatt. Derfor var det ønskelig å frembringe kunnskap om hva slags opplæring studentene får på de ulike utdanningsinstitusjonene i dag. Informasjonen i denne undersøkelsen er innhentet fra studentene selv, og resultatene baserer seg på studentenes egen vurdering og opplevelse av opplæringens omfang, innhold og kvalitet.

Metode

Spørsmålene er utformet i et samarbeid mellom Pedagogstudentene, Stine Sofies Stiftelse og PBL. Datainnsamlingen er gjennomført ved hjelp av det elektroniske undersøkelsesverktøyet Questback. Undersøkelsen ble sendt ut av Pedagogstudentene til deres 3810 medlemmer som er registrert som barnehagelærerstudenter. Totalt er det registrert 8440 studenter på barnehagelærerutdanningen (per høsten 2018). Undersøkelsen ble sendt ut 3. mai, med påminnelse 8. og 14. mai – og stengt for besvarelser 20. mai. 600 respondenter fullførte undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 15,7.

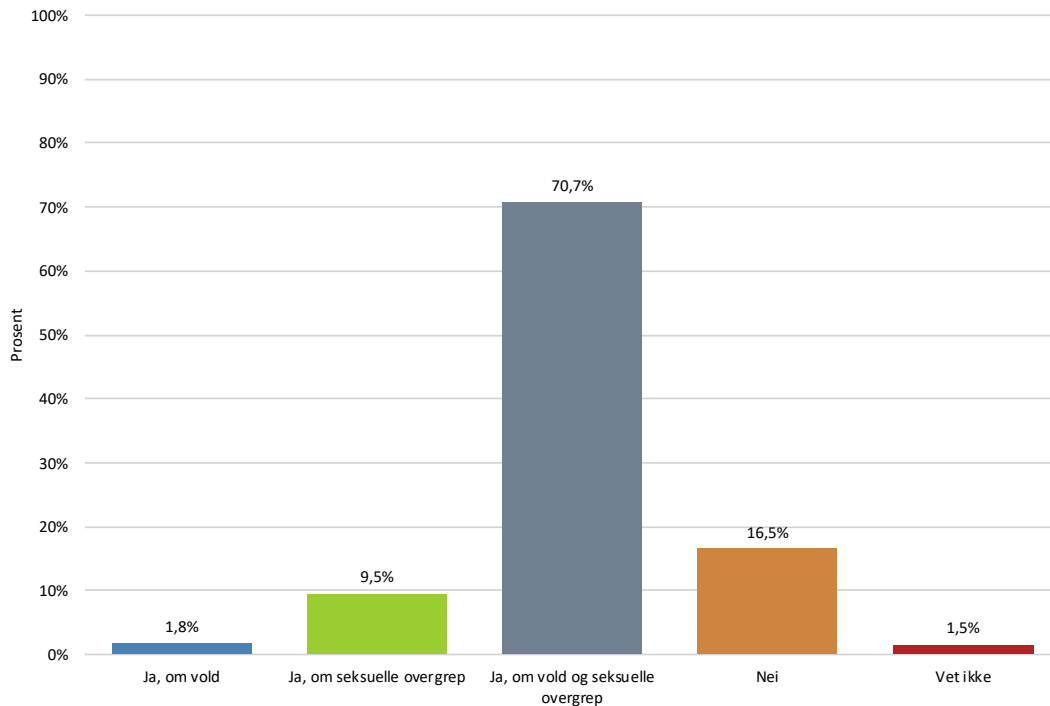
Resultater

I undersøkelsen ble respondentene stilt 19 ulike spørsmål, enkelte med flere underspørsmål. I tillegg ble respondentene bedt om å oppgi svar på tre bakgrunnsspørsmål: Studiested, organisering av studiet og studieår.

I det videre vil vi presentere resultatene fra spørsmålene – både ved hjelp av grafiske fremstillinger og tekst. Antall respondenter tilsier at vi ikke kan bryte ned resultatene på studiesteder. Av de 600 respondentene oppgir 215 at de er på tredje studieår. Vi har derfor valgt å se isolert på den gruppen, i tillegg til totalen. Dette er også den gruppen som er mest interessant, da de er nærmest å fullføre utdannelsen. Det er ikke foretatt vekting eller signifikanstesting av resultatene.

Hva som er en høy og lav svarandel vil alltid avhenge av mål og forventninger. Når vi i kommentarene under de grafiske fremstillingene karakteriserer ulike score som høye eller lave, så er det alltid som en relativ betegnelse ut fra andeler av totalen. Når vi analyserer data fra denne type spørsmål, er det også viktig å legge til grunn at respondentene svarer ut fra sin subjektive fortolkning av spørsmålet. I dette tilfellet innebærer det for eksempel en tolkning av hva begrepet «nyttig» innebærer. Det noen tolker som høy grad av «nyttig», kan av andre tolkes som lav grad av «nyttig». Et slikt spørsmål måler altså ikke den faktiske nytten, men respondentenes egenvurderte nytte. Det samme må legges til grunn i de fleste spørsmålene, da egenvurdering på ulike variabler alltid er subjektivt.

1. Har du frem til nå hatt undervisning i temaet vold og seksuelle overgrep mot barn? (N = 600)

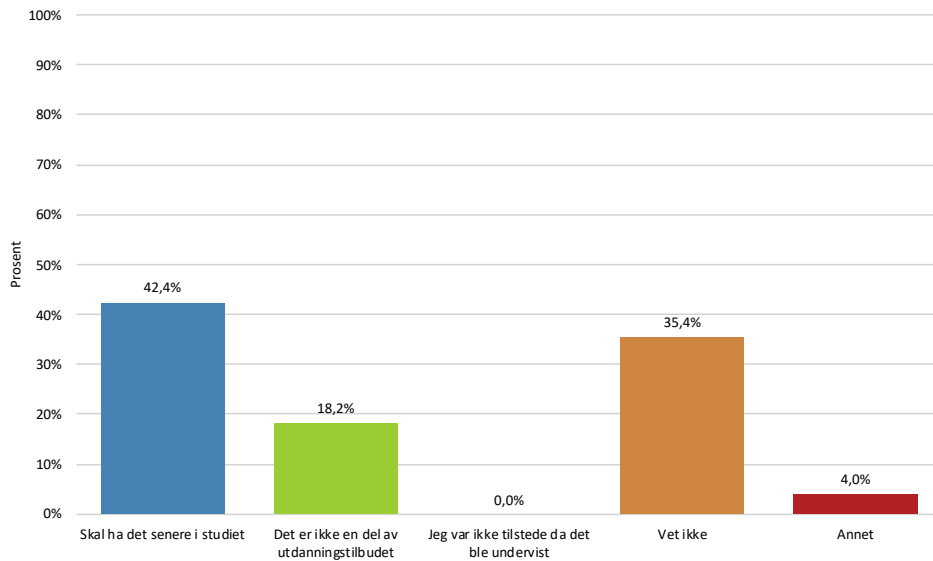

82 % av respondentene oppgir at de har hatt en eller annen form for undervisning i temaet vold og seksuelle overgrep mot barn. Til grunn for spørsmålet lå ingen definisjon av hva en slik undervisning kan eller skal være. 16,5 % oppgir at de ikke har hatt slik undervisning. Blant disse er også første- og andreårsstudenter som det er mulighet for vil få undervisningen i temaet senere i studiet.

Tilsvarende tall for kun tredjeårsstudentene (N = 215) viser at kun 4,2 % oppgir at de ikke har hatt undervisning i tematikken. En stor andel (89,3 %) oppgir å ha hatt undervisning i både vold og seksuelle overgrep. Ut fra dette er det mulig å konkludere med at de fleste studentene har undervisning i tematikken.

492 av 600 respondenter totalt oppgir at de har hatt undervisning i tematikken, mens 99 oppgir at de ikke har hatt undervisning. Begge de to gruppene fikk oppfølgingsspørsmål, som presenteres i det følgende. Vi starter med de som ikke har hatt undervisning (spørsmål 2A og 2B).

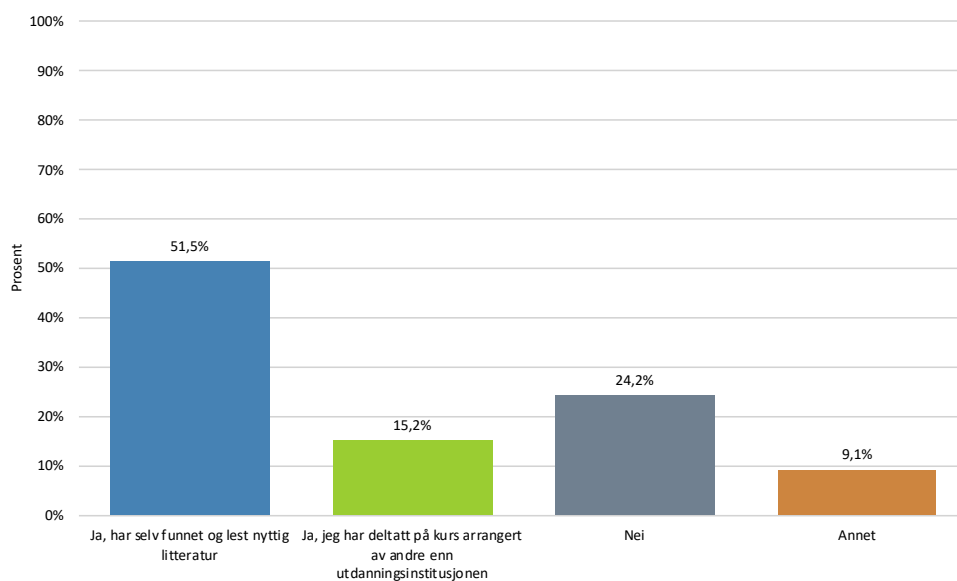
2A. Du har svart at du ikke har hatt undervisning (...). Hva er årsaken til at du ikke har hatt undervisning i denne tematikken? (N = 99)

Når vi spør respondentene, som svarer at de ikke har hatt undervisning i tematikken, om hvorfor, ser vi tydelig utslaget av at en andel av dem er første- og andreårsstudenter. 42,4 % oppgir at de skal ha det senere i studiet, mens 35,4 % ikke vet. Likevel er det 18,2 % som oppgir at det ikke er en del av utdanningstilbudet, og som da ikke får undervisning i temaet før de skal ut i jobb.

En veldig liten andel av respondentene på dette spørsmålet er tredjeårsstudenter (N = 9). 2/3 av disse har oppgitt at tematikken ikke er en del av utdanningstilbudet.

2B. Du har svart at du ikke har hatt undervisning (...). Har du selv tatt initiativ til å lese deg opp på temaet, eller på annen måte øke din kompetanse om temaet? (N = 99)

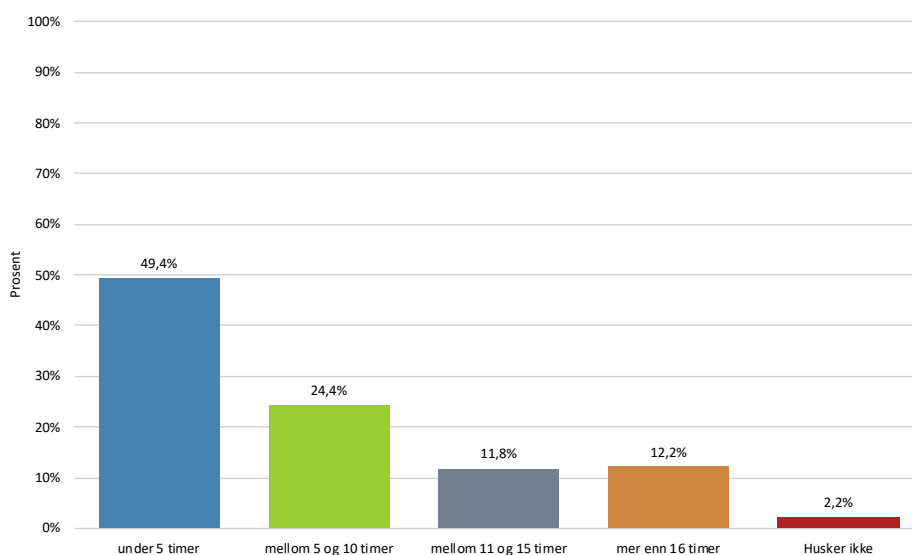

2/3 av det totale antall respondenter svarer at de har tilegnet seg kunnskap om temaet på annet vis enn gjennom ordinær undervisning.

Ser vi på tredjeårsstudentene isolert, er antall respondenter lavt, men ingen av dem oppgir å ikke ha tilegnet seg kunnskap på annet vis enn i ordinær undervisning. De har altså selv tatt ansvar for å øke egen kompetanse.

De neste spørsmålene er stilt til studenter som i spørsmål 1 har oppgitt å ha hatt undervisning i temaet vold og seksuelle overgrep mot barn.

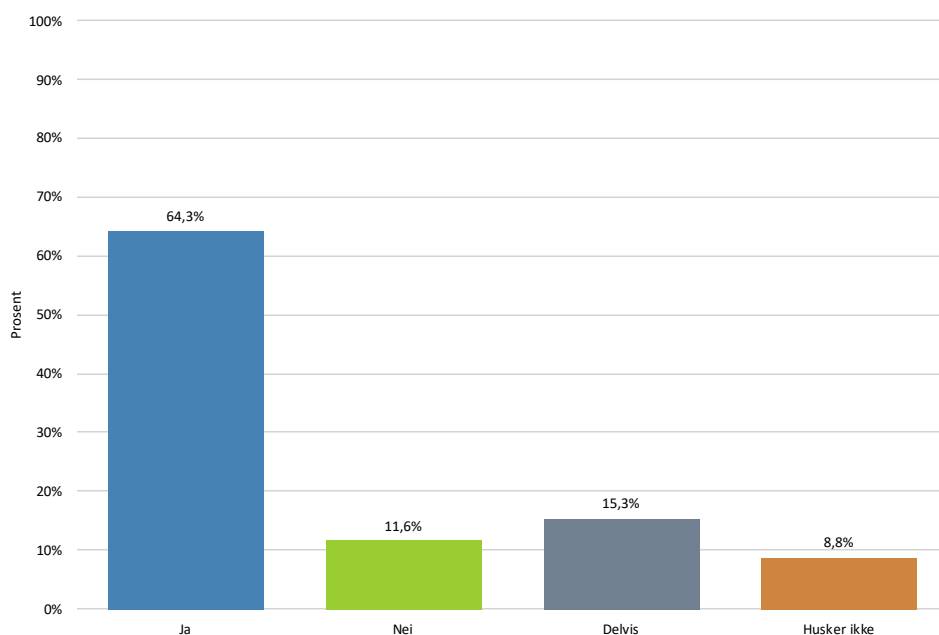
3. Angi omtrent omfang på undervisningen i temaet (N = 492)

Nesten halvparten av respondentene som har hatt undervisning i tematikken, oppgir at de har hatt under 5 timer undervisning. 1/4 har hatt mellom 5 og 10 timer, mens de resterende har hatt 11 timer eller mer.

Ser vi på tredjeårsstudentene (N = 206) isolert, øker andelen som har hatt et større antall timer undervisning. Totalt 33 % av denne gruppen oppgir å ha hatt 11 timer eller mer. Andelen som har hatt under 5 timer, synker til 35 % når vi ser på denne gruppen alene.

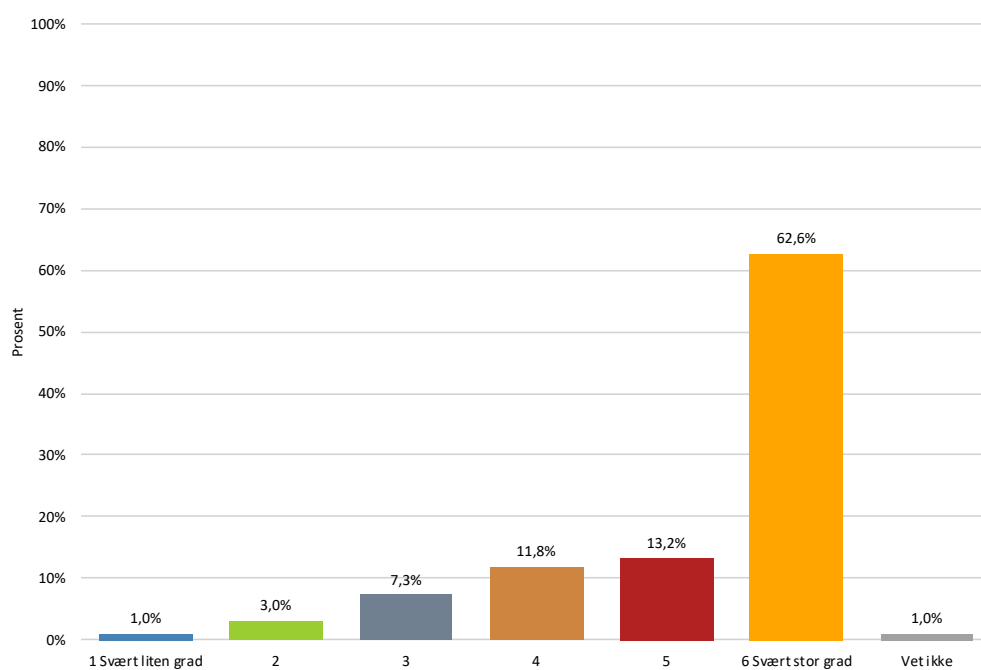
4. Var undervisningen om vold og seksuelle overgrep mot barn obligatorisk å delta på? (N = 490)

Av de som har hatt undervisning om vold og seksuelle overgrep mot barn, oppgir nesten 80 % at den var helt eller delvis obligatorisk.

Ser vi på tredjeårsstudentene (N = 205) isolert, avviker de i liten grad fra totalen.

5. I hvilken grad opplevde du undervisningen om vold og seksuelle overgrep som nyttig (N = 492)

Som figuren over viser, opplevde en stor andel av studentene undervisningen om vold og seksuelle overgrep som nyttig. 62,6 % oppgir svaralternativet «i svært stor grad».

Ser vi på tredjeårsstudentene (N = 206) isolert, avviker de i liten grad fra totalen.

Respondentene ble på dette spørsmålet bedt om å utdype svaret i fritekst. Under oppsummeres svarene kort, med tilhørende eksempler.

5A. Kan du utdype hvorfor du ikke opplevde undervisningen i vold og seksuelle overgrep mot barn som nyttig?

Fritekstsvarene til de som ikke har opplevd undervisningen om vold og seksuelle overgrep som nyttig, kan i hovedsak oppsummeres i to punkter: Det har vært for lite undervisning, og undervisningen har vært for lite utdypende.

«Et foredrag er alt vi hadde, som ikke var så veldig utdypende. Var mest statistikk om hvordan det var og litt om at tallene burde vært høyere, at tallene er for utrolig lave.»

5B. Kan du utdype hvorfor du opplevde undervisningen i vold og seksuelle overgrep mot barn som nyttig?

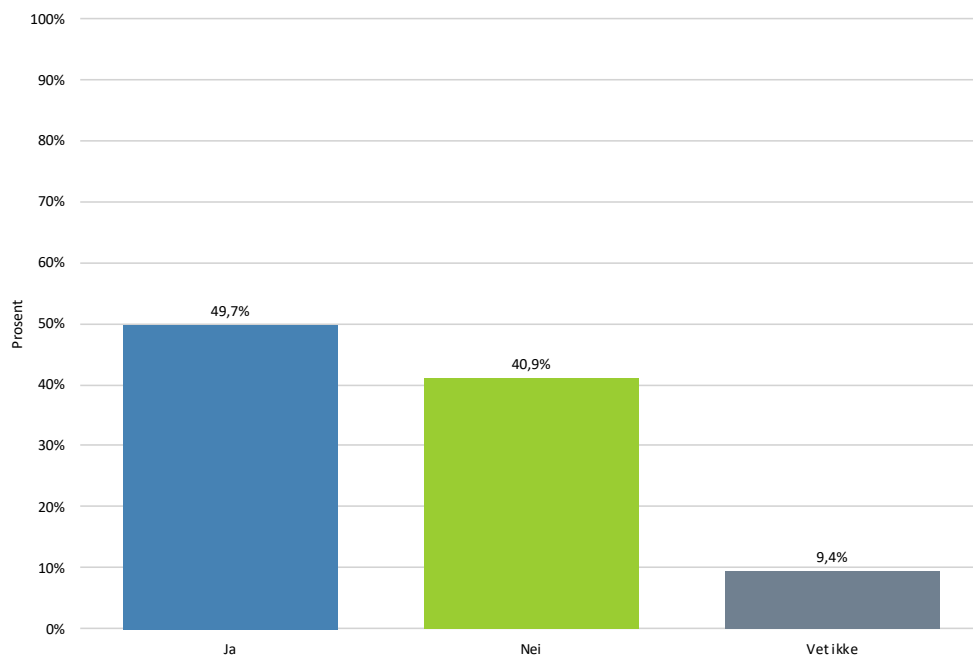
Fritekstsvarene til de som har opplevd undervisningen om vold og seksuelle overgrep som nyttig, viser at en stor andel av studentene har en oppfatning om at dette er viktig kunnskap og kompetanse for den jobben de skal gjøre i barnehagen. Vi ser også at selv om mange av svarene viser at de opplever den undervisningen de har hatt som nyttig, så er det også mange som samtidig ber om flere timer og mer kunnskap – og som peker på hull i undervisningen. For få timer undervisning i tematikken er en gjennomgangstone i fritekstsvarene. Studentene fremstår som bevisste på hva de har lært om temaet – og hva som er nødvendig å lære for å bli best mulig satt i stand til det som møter dem som barnehagelærer.

«Dette er svært relevant for meg når jeg kommer ut i jobb som barnehagelærer. Jeg er nødt til å vite hvordan jeg skal håndtere det, og vite hvordan jeg kan avdekke det i barnehagen.»

«Fordi vi kan aldri få snakket nok om det. Det å anerkjenne at det faktisk skjer er første steget mot å gjøre noe med det. Kunnskapen er for liten blant barnehageansatte og mange er redde for å tråkke over grenser. Faresignaler osv, det er relevant å vite noe om.»

«Vi trenger kunnskap om dette, men en økt av 1,5 time er for lite!»

6. Fikk du undervisning i hvordan du kan gjennomføre en samtale med et barn om vold og/eller seksuelle overgrep når du er bekymret for barnet? (N = 491)

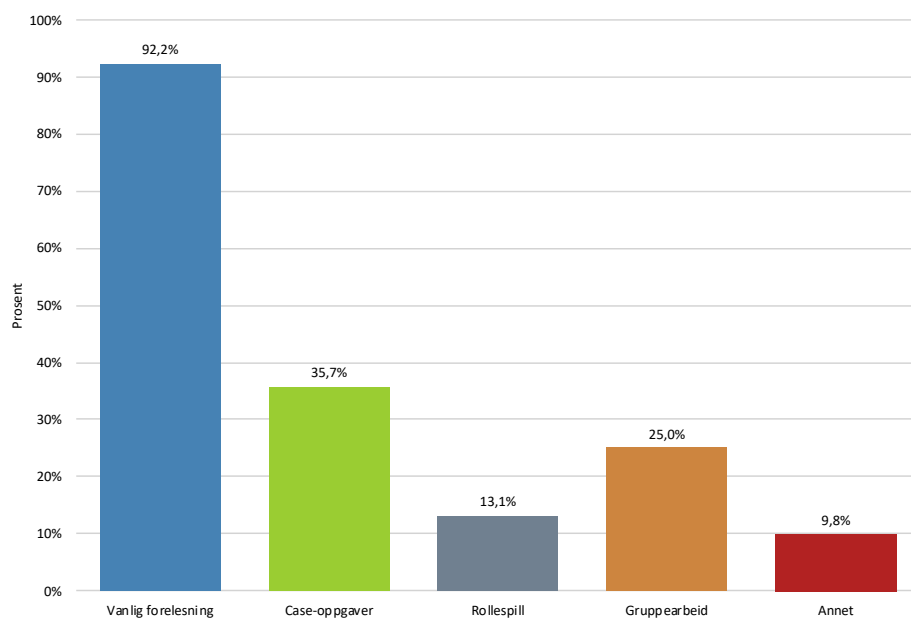

Respondentene ble spurt om undervisningen om vold og seksuelle overgrep, inneholdt opplæring i hvordan samtale med et barn ved bekymring. Under halvparten av de spurte oppga å ha hatt denne type undervisning.

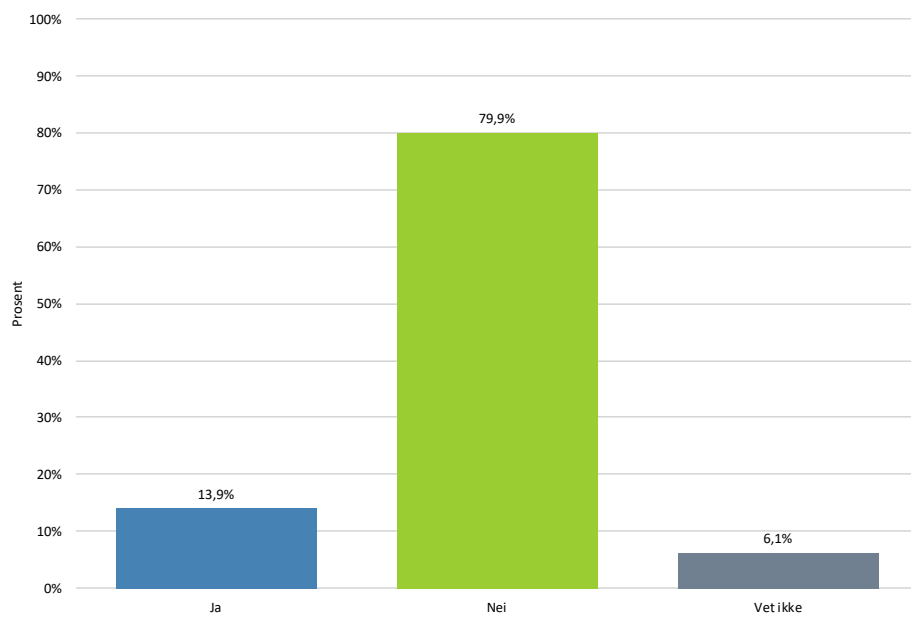
Ser vi på tredjeårsstudentene (N = 206) isolert øker andelen ja-svar svakt, til rett over halvparten, mens 36,9 % svarer at de ikke har hatt undervisning om samtale med barn.

De som oppga å ha fått undervisning i hvordan samtale med barn, ble spurt om hvordan undervisningen foregikk, og om det ble benyttet noen digitale verktøy (se de to neste figurene). Over 90 % oppga å ha hatt undervisningsformen forelesning, mens også en del har hatt case-oppgaver og rollespill. Kun 13,9 % oppgir å ha benyttet digitale verktøy for å trene på bekymringssamtaler. Tallene for tredjeårsstudentene er tilnærmet like tallene for totalen.

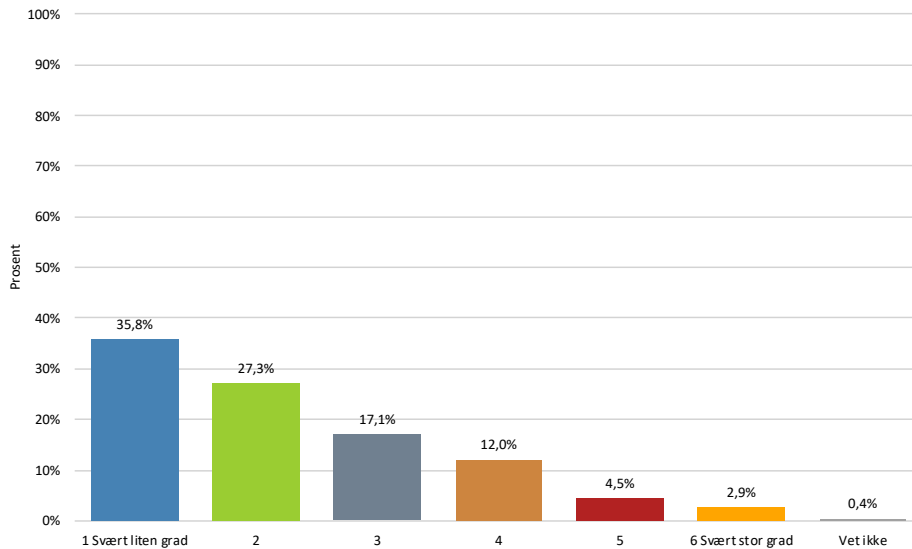
6B. Hvordan foregikk denne undervisningen? (N = 244)

6B. Har dere benyttet noen digitale verktøy for å trene på bekymringsamtaler? (N = 244)

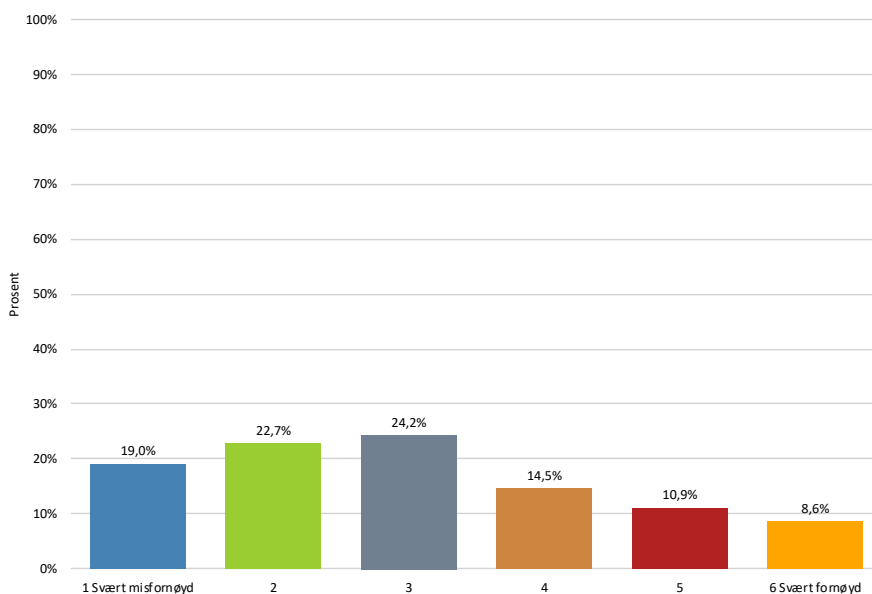
7. I hvilken grad opplever du at utdanningen har prioritert tematikken vold og seksuelle overgrep mot barn sammenlignet med andre tema? (N = 491)

Selv om studentene i tidligere spørsmål har oppgitt at de har hatt undervisning i temaet vold og overgrep, og at det har vært nyttig, ser vi her at de oppfatter temaet å være lite prioritert, sammenlignet med andre temaer. 63,1% opplever at det prioriteres i liten grad eller i svært liten grad.

Ser vi på tredjeårsstudentene (N = 206) isolert, avviker de i liten grad fra totalen.

8. Hvor fornøyd er du totalt sett med undervisningen om vold og seksuelle overgrep mot barn på barnehagelærerutdanningen? (N = 594)

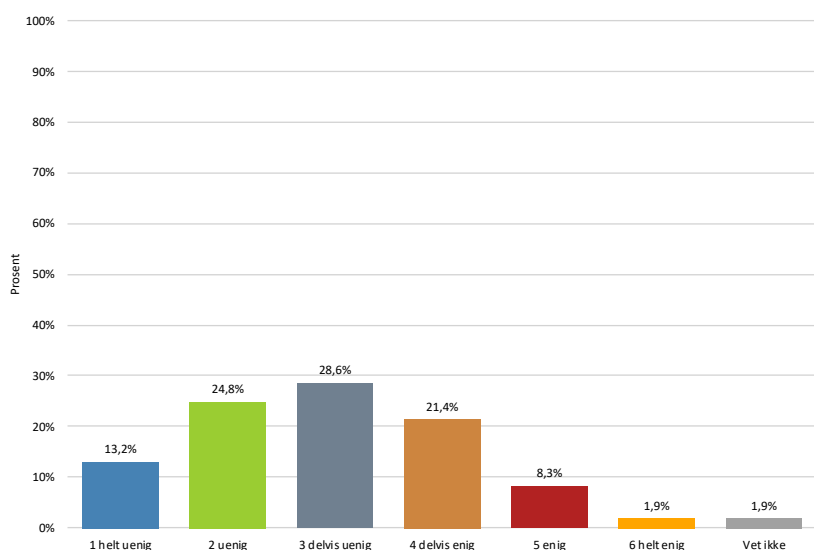

På spørsmålet om hvor fornøyd respondentene totalt sett er med undervisningen om vold og seksuelle overgrep mot barn, svarer et klart flertall av respondentene, 65,9 %, at de er svært misfornøyd, misfornøyd eller delvis misfornøyd.

Ser vi på tredjeårsstudentene (N = 215) isolert, avviker de i liten grad fra totalen.

9. Hvor uenig eller enig er du i følgende påstander (N = 266)

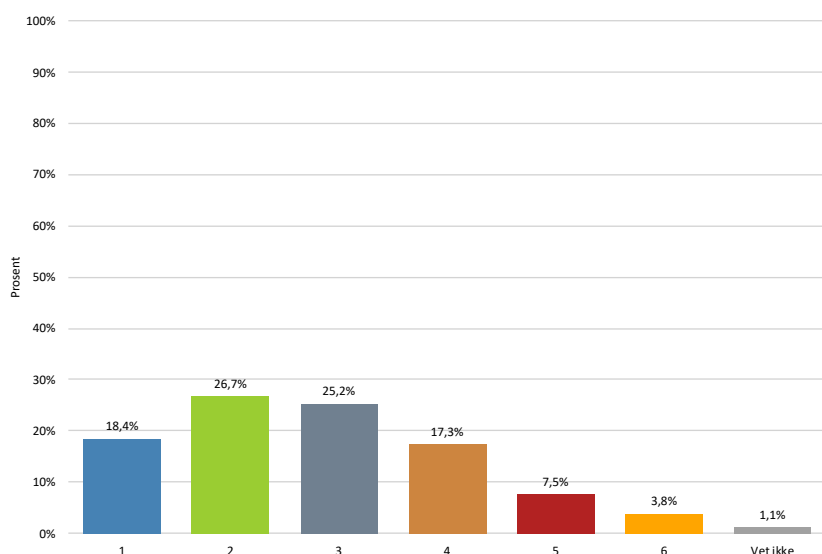
9A. Jeg har god nok kompetanse til å identifisere barn som utsettes for vold og overgrep.

66,6 % av respondentene er uenige i at de har god nok kompetanse til å identifisere barn som utsettes for vold og overgrep. 10,2 % er enig eller helt enig i at de har god nok kompetanse.

Tallene for tredjeårsstudentene isolert skiller seg i liten grad fra totalen. 69,2 % er uenig i at de har god nok kompetanse.

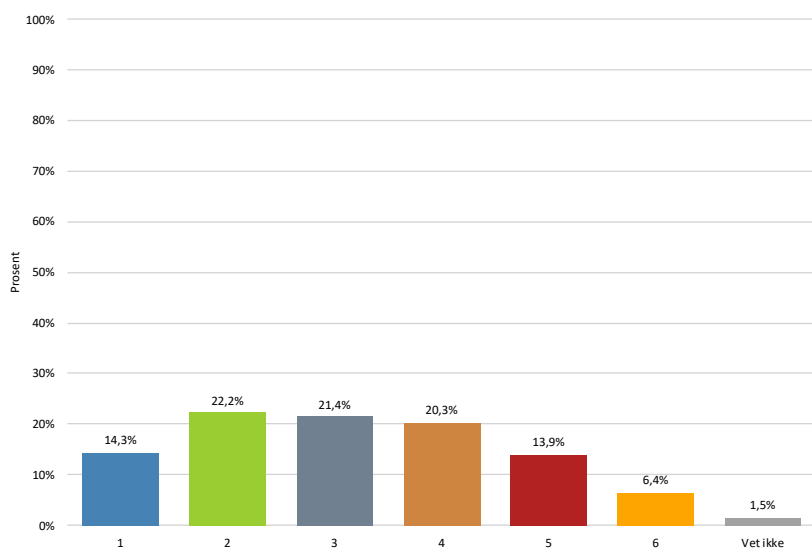
9B. Jeg føler meg trygg på å kunne gjennomføre samtale med barn om vold og seksuelle overgrep.

70,3 % føler seg ikke trygg på å kunne gjennomføre samtale med barn om tematikken. 11,3 % er enig eller helt enig i påstanden om at de føler seg trygg.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen, men også her er noen flere enn for totalen ikke trygge på å kunne gjennomføre samtaler med barn.

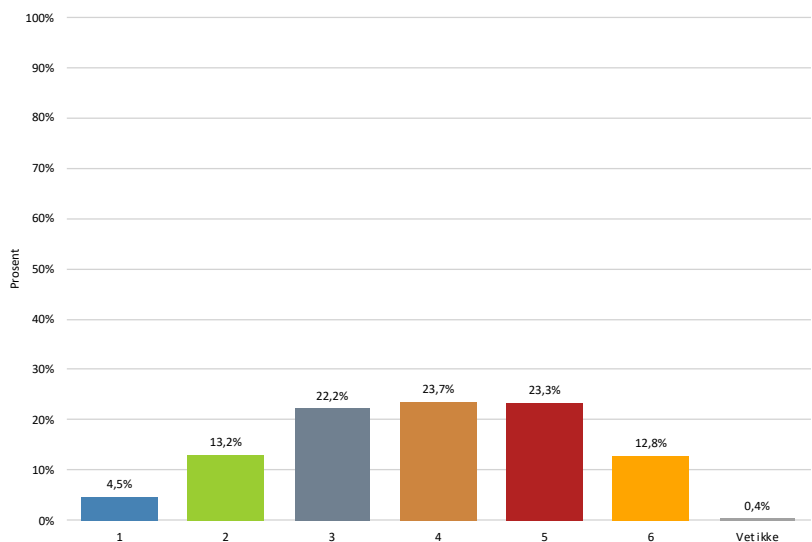
9C. Jeg føler meg trygg på å gjennomføre en generell samling med barn om tematikken vold og seksuelle overgrep.

57,9 % føler seg ikke trygg på å kunne gjennomføre en samling med barn om tematikken. 20,3 % er enig eller helt enig i påstanden om at de føler seg trygg. Studentene opplever seg altså tryggere på generelle samlinger med barn om tematikken, enn en samtale.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen.

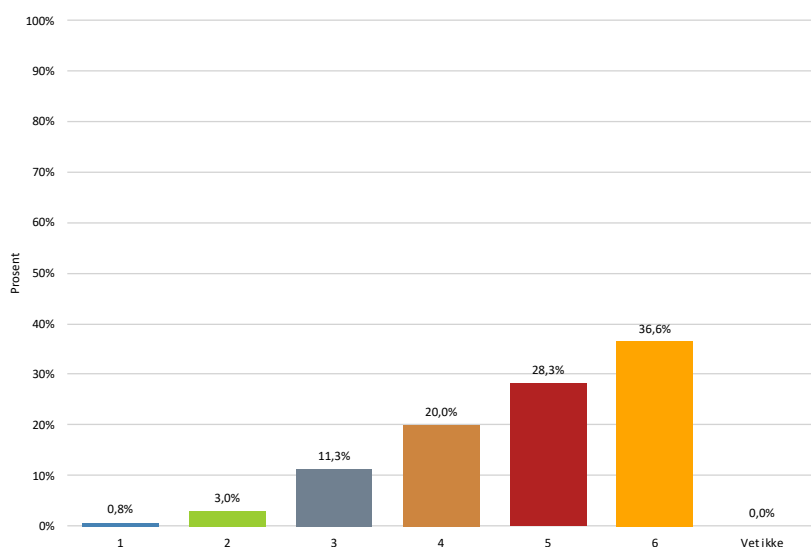
9D. Jeg føler meg trygg på å kunne sette i gang tiltak for barnet ved bekymring.

Respondentene er delt i oppfatningen av å være trygg på å sette i gang tiltak, men flere opplever seg som trygge enn som ikke trygge. 59,8 % oppgir at de er helt enig, enig eller delvis enig i at de er trygge på å kunne sette i gang tiltak for barnet ved bekymring.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen.

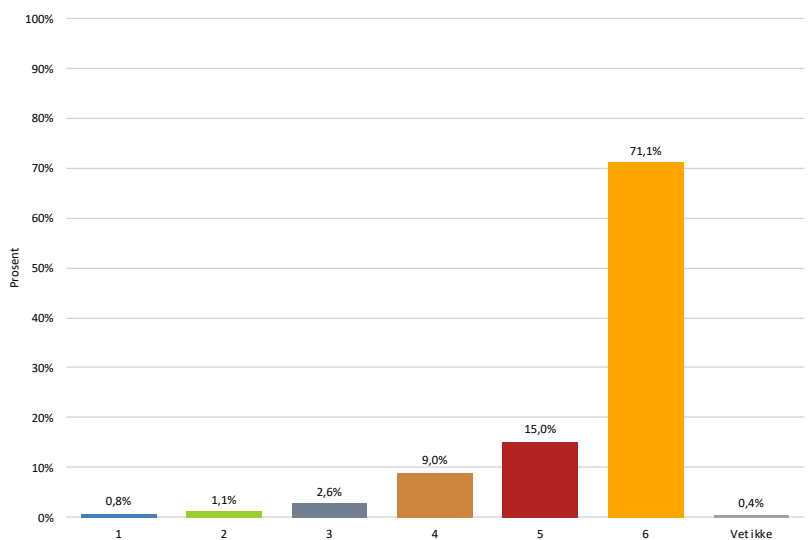
9E. Jeg er trygg på hvem jeg kontakter/snakker med ved bekymring for et barn.

Respondentene oppfatter seg i stor grad å være trygge på hvem de skal kontakte ved bekymring. 84,9 % oppgir at de er helt enig, enig eller delvis enig i at de er trygge på hvem de skal kontakte.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen.

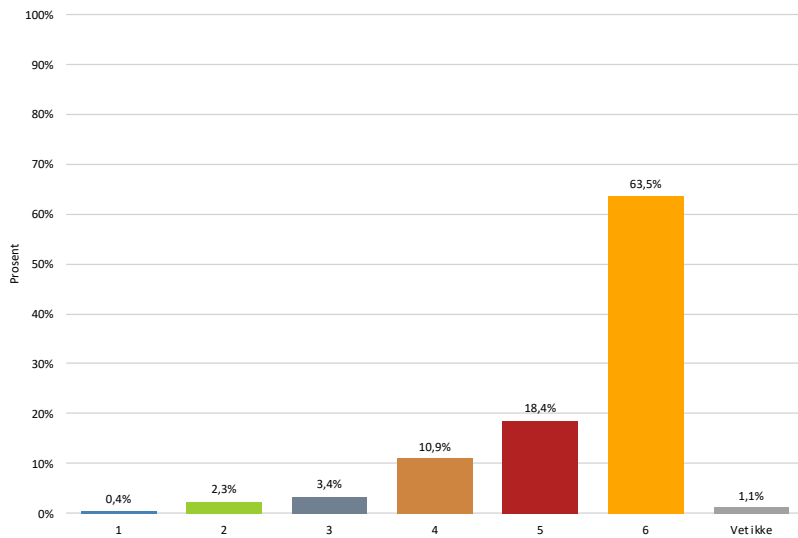
9F. Jeg kjenner godt til den lovpålagte meldeplikten jeg som barnehagelærer har ved bekymring for et barn.

Respondentene oppgir å kjenne godt til den lovpålagte meldeplikten de har som barnehagelærer. Kun et lite antall oppgir å ikke kjenne til den.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen.

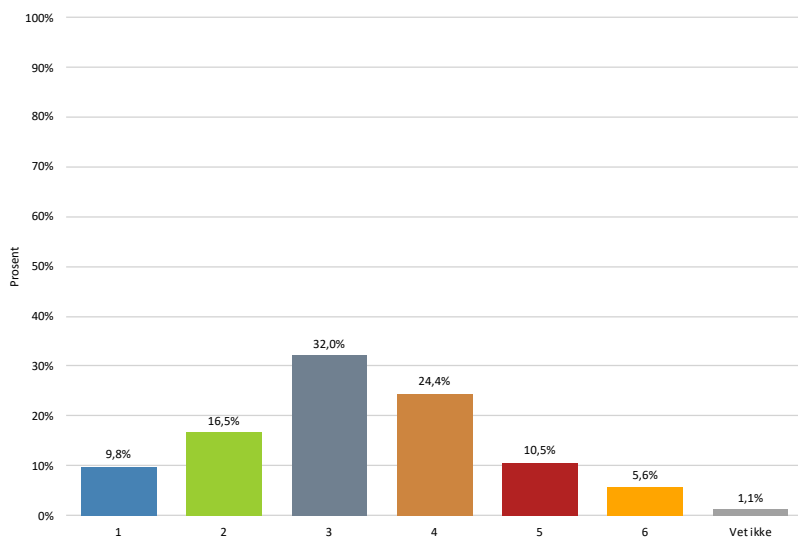
9G. Jeg kjenner godt til den lovpålagte opplysningsplikten jeg som barnehagelærer har ved bekymring for et barn.

Respondentene oppgir å kjenne godt til den lovpålagte opplysningsplikten de har som barnehagelærer. Kun et lite antall oppgir å ikke kjenne til den.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen.

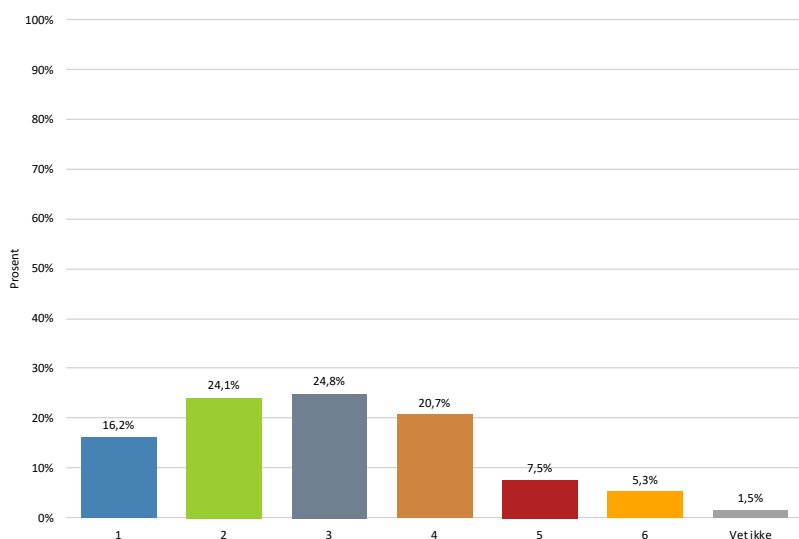
9H. Jeg har god nok kompetanse til å jobbe med temaet vold og seksuelle overgrep mot barn generelt i barnehagen.

58 % av respondentene oppgir at de ikke har god nok kompetanse til å jobbe med tematikken. 16,1 % oppgir å være svært enig eller enig i at de har nok kompetanse.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen.

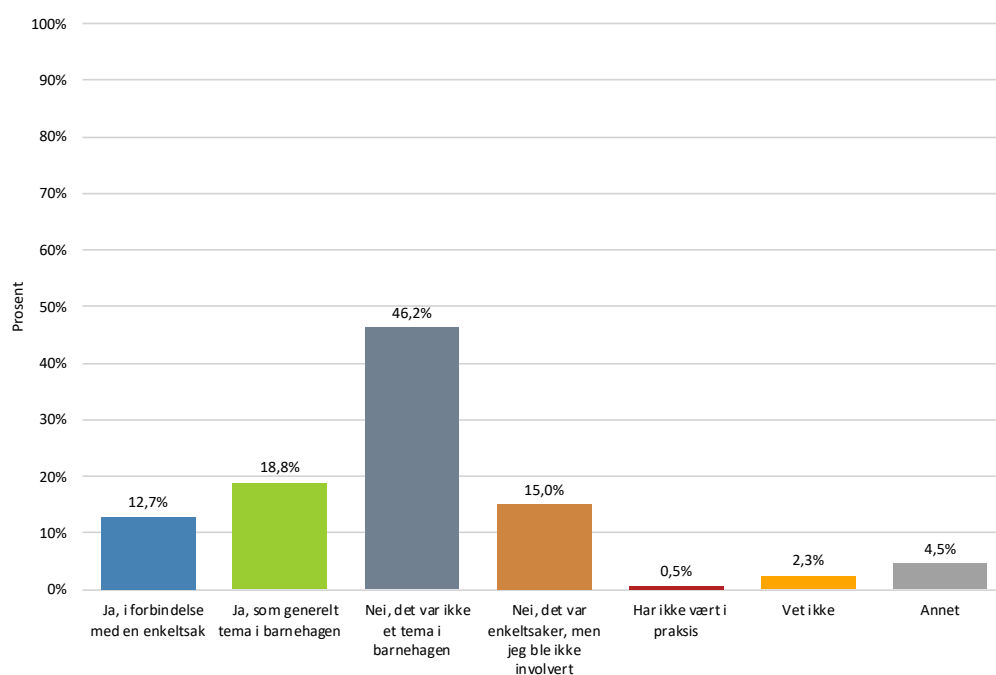
9I. Jeg føler meg trygg på å kunne veilede kolleger i saker som omhandler vold og seksuelle overgrep.

65,1% av respondentene oppgir at de ikke har god nok kompetanse til å veilede kollegaer i saker som omhandler tematikken.

Tredjeårsstudentene skiller seg i liten grad fra totalen.

10. Har du i løpet av praksisperioden blitt involvert i tematikken vold og overgrep mot barn? (N = 600)

Studenter på barnehagelærerutdanningen har praksisperioder i utdanningsløpet. På spørsmålet om de i praksis har vært involvert i tematikken vold og overgrep mot barn, svarer 46,2% at det ikke var tema i barnehagen, og ytterligere 15% at det var enkeltsaker, men at de ikke ble involvert. 31,5% var involvert i tematikken i praksis, enten i forbindelse med en enkeltsak eller som generelt tema.

Tredjeårsstudentene (N = 215) skiller seg i liten grad fra totalen.

11. Har du andre tilbakemeldinger knyttet til undervisningen om vold og seksuelle overgrep mot barn?

Over halvparten av respondentene har gitt tilbakemeldinger i fritekst under dette spørsmålet. Svarene gjenspeiler i stor grad resultatene fra de øvrige spørsmålene i undersøkelsen.

Følgende punkter går tematisk igjen i en stor andel av svarene:

- Teamet har for lite plass i utdanningsløpet, og det er behov for å øke omfanget.
- Utdanningen gir ikke nok kompetanse til å håndtere tematikken når de kommer ut i arbeidslivet.
- Trenger mer trening på håndtering av situasjoner, og samtaler med barn.
- Temaet vold og overgrep mot barn må være en del av den obligatoriske undervisningen.
- Mer praksisnær undervisning om tematikken.

«Det burde vært en del av barnehagelærerutdanningen. Spesielt med tanke på at det tross alt faktisk er barnehagelærere som er med barna store deler av hverdagene deres og er vi som har kompetansen til å kunne - og skulle fange opp og observere barna. Hvordan skal man vite hva man skal se etter dersom man ikke kan gjenkjenne eventuelle "typiske" tegn på både vold/misbruk/mishandling- omsorgssvikt?»

«Har vært alt for lite undervisning og det har nesten virket som om det har vært tabubelagt å prate om når vi har tatt det opp blant lærerne.»

«Per dags dato føler jeg vi har ikke nok kunnskap til hvordan en håndterer en slik situasjon, om man kommer borti i arbeidslivet.»

«Med tanke på forskning og statistikker synes jeg at det er en skam at vi ikke får mer undervisning om disse temaene.»

Oppsummering

Undersøkelsen ble sendt ut til de 3810 medlemmene i Pedagogstudentene, som er registrert som studenter på barnehagelærerutdanningen. 600 respondenter besvarte undersøkelsen. Resultatene er presentert på totalnivå, og i tillegg har vi knyttet kommentarer til tredjeårsstudentene isolert.

82 % av respondentene oppgir at de har hatt en eller annen form for undervisning i temaet vold og seksuelle overgrep mot barn, mens 16,5 % oppgir at de ikke har hatt slik undervisning. For tredjeårsstudentene har ytterligere flere hatt undervisning i tematikken. En stor andel opplever undervisningen de har hatt som nyttig. Blant de som oppgir å ikke hatt slik undervisning, har en stor andel oppsøkt kunnskap om tematikken på egen hånd.

Det er positive resultater, men spørsmålene som går dypere inn i tematikken viser likevel at studentene ikke opplever undervisningen som verken god nok eller med stort nok omfang.

- 49,4 % har hatt mindre enn 5 timer undervisning i tematikken. For tredjeårsstudentene isolert er tilsvarende tall 35 %.
- 49,7 % har hatt undervisning i hvordan gjennomføre samtale med et barn om vold og seksuelle overgrep ved bekymring.
- 63,1 % opplever at tematikken prioriteres lite, sammenlignet med andre temaer.
- 65,9 % svarer at de er misfornøyd med undervisningen om tematikken totalt sett.
- 66,6 % mener at de ikke har god nok kompetanse til å identifisere barn som utsettes for vold og overgrep. For tredjeårsstudentene er tallet 69,2 %.
- 70,3 % føler seg ikke trygg på å gjennomføre samtale med barn om tematikken.
- 59,8 % føler seg trygge på å sette i gang tiltak for barnet ved bekymring.
- 84,9 % er trygge på hvem de skal kontakte ved bekymring for et barn.
- De fleste kjenner godt til meldeplikten og opplysningsplikten de har som barnehagelærer.
- 58 % oppgir at de ikke har god nok kompetanse til å jobbe med temaet vold og seksuelle overgrep generelt i barnehagen.
- 65,1 % oppgir at de ikke har god nok kompetanse til å veilede kollegaer i enkeltsaker.
- 61,2 % oppgir at de ikke har blitt involvert i tematikken i praksisperiodene.

Ser vi på svarene respondentene har gitt på spørsmålene og det store omfanget tilbakemeldinger i fritekst, kan vi oppsummere undersøkelsen på følgende måte:

De fleste har hatt undervisning i vold og seksuelle overgrep mot barn, og opplevde det som nyttig. Likevel er en høy andel av studentene misfornøyd med undervisningen de har fått, både fordi omfanget er for lite, og fordi den i for liten grad har satt dem i stand til å jobbe med tematikken når de kommer ut i barnehagene etter endt utdanning. Resultatene viser også at undervisningens omfang og innhold varierer stort på tvers av utdanningsinstitusjonene, noe som betyr at de nyutdannede barnehagelærerne har ulikt grunnlag når de skal ut i arbeidslivet.

Vedlegg 1: Demografi

Hvilket studiested studerer du ved?

Navn	Antall	Prosent	Gjennomsnitt
Dronning Mauds Minne Høgskole	63	11,1%	
HVL Bergen	69	12,1%	
HVL Sogndal	11	1,9%	
HVL Stord	14	2,5%	
Høgskulen i Volda	17	3,0%	
Høgskolen Innlandet	57	10,0%	
Høgskolen i Østfold	23	4,0%	
OsloMet	95	16,7%	
Sámi allaskuvla / Samisk høgskole	0	0,0%	
NLA Bergen	11	1,9%	
Nord Bodø	16	2,8%	
Nord Levanger	13	2,3%	
Nord Nesna	1	0,2%	
NTNU	0	0,0%	
UiA Grimstad	2	0,4%	
UiA Kristiansand	31	5,4%	
UIS	39	6,8%	
UiT Alta	5	0,9%	
UiT Tromsø	29	5,1%	
USN Drammen	16	2,8%	
USN Notodden	19	3,3%	
USN Porsgrunn	7	1,2%	
USN Vestfold	32	5,6%	
N	570		9,71

Hvordan er studiet ditt organisert?

Navn	Antall	Prosent	Gjennomsnitt
Fulltidsstudier	417	69,6%	
Samlings-/nettbasert	55	9,2%	
Arbeidsplassbasert (ABLU)	42	7,0%	
Deltidsstudier	85	14,2%	
N	599		1,66

Hvilket studieår er du i ferd med å avslutte?

Navn	Antall	Prosent	Gjennomsnitt
1. året	159	26,6%	
2. året	173	28,9%	
3. året	215	36,0%	
4. året (gjelder ulike deltidsorganiseringer)	51	8,5%	
N	598		2,26

pedagog —
studentene

